

INFORMATIKA FANINI O'QITISHNI TASHKILLASHDAGI DIDAKTIK PRINTSIPLAR VA USULLAR

Djamalova Diyora Nabijonovna

Farg'ona viloyati Beshariq tumani 1-son kasb-hunarmaktabi Informatika va Axborot texnologiyalari fani o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11426770>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada informatika fanini o'qitishda ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari haqida fikr yuritilgan. Hozirgi ta'lim tizimida bilimlarni egallashning yangi kontsepedagogik texnologiyasi va informatikafanini o'qitishda ta'lim samaradorligini oshirishda o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etishning yo'llari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: *individual, guruhli, frontal, o'qitish shakllari,*

EHM. Informatika didaktikasi va o'qitish metodikasida o'qitishning tashkiliy shakllari markaziy o'rinlaridan birini egallaydi. O'qitishning tashkiliy shakllari deganda o'qituvchi va o'quvchining o'zaro munosabatlarini tashkil etish yo'llari tushuniladi. O'qitishning tashkiliy shakllari bir qator mezonlar bo'yicha tasniflanadi: o'quvchilar soni, o'qish joyi va boshqalar. Birinchi mezon bo'yicha tasnifni ko'rib chiqamiz. O'quvchi faoliyati ta'lim jarayoni qatnashchilari orasidagi o'zaro munosabatlarning bir bo'lagidir. O'quvchilarning individual faoliyatini nazarda tutuvchi shakllar ham mavjuddir. Boshqa shakllar esa, masalan EHMda amaliy mashg'ulot, guruhda ishlashni talab etadi. O'qitishning tashkiliy shakllarining ko'pchiligi frontaldir.

O'qitishning guruhli shakli. «AQSHda ta'lim bo'yicha instrukturalar guruhli ish olib borishni tavsiya etadilar. Zamonaviy tadqiqotlar, o'qitishning ushbu shakli o'quvchilar orasidagi dushmanlik munosabatlarining oldini olishning samarali taktikasi ekanligini ko'rsatmoqda. Guruhda ishlash tajribasi tafakkur uslubini «biz va ular» «dan» «biz» ko'rinishiga o'zgartiradi. Guruhda ishlaganda avvalo sinfning o'quv makoniga e'tibor berish lozim. Kichik guruhlarda ishlash yuzma-yuz ishlashni taqozo etadi. Shu sababli o'tirish joylarini an'anaviy, ya'ni o'quvchilar o'zidan oldingi o'quvchi boshining orqa tomonini va o'qituvchining yuzini ko'radigan holatda joylashtirish maqsadga muvofiq emas. O'tirish joylarining o'rnini o'zgartirish, guruhda muamola qilish imkonini beradigan kichik zonalar tashkil etish kerak bo'ladi. Bunda kichik guruhlar va har bir guruhdagi o'quvchilar sonini hisobga olish lozim (uch, to'rt, yeti va xokazo). Guruh bilan ishlash usuliga bog'liq holda o'tirish joylarini joylashtirishning quyidagi variantlari mavjud: E'tibor berilishi lozim bo'lgan navbatdagi masala kichik guruhlarini shakllantirish jarayonini yaxshilab o'rganib chiqishdan iborat. O'quvchilar guruhlarda nafaqat o'quv masalasini yechishi, balki kommunikativ ko'nikmalarni ko'rsata olishi va mustahkamlashlari ham kerakligini yodda saqlash lozim. Shuning uchun avval boshdan bir-birining boshlagan ishini qo'llab quvvatlashga xoxishi borligi va tayyor ekanligida o'z

aksini topadigan guruhning emotsionali to'g'risida ham qayg'urish kerak bo'ladi. Kichik guruhlarga birlashishda o'quvchilarning o'z istaklariga qarash mumkin. Bunda yondashishning ijobiy tomoni o'quvchilarning o'zaro shaxsiy xayrixoxliklarini hisobga olinishidir. Lekin salbiy tomonlari ham bor. Natijada kuch bo'yicha bir-biriga teng bo'lmagan guruhlar tashkil qilinishi mumkin va hamkorlikda olib borilgan faoliyat natijalari ham keskin farq qilishi mumkin. Bundan tashqari, guruhda do'stona, lekin o'zi bolalikka asoslangan muxit yuzaga kelib, o'zaro muloqotda bo'lishga qiziqish, o'quv masalasini yechish jarayonini siqib chiqarishi mumkin. Guruhlarni shakllantirganda yechiladigan masalaning mazmunini ham e'tiborga olish lozim. Masalan, o'qituvchi har bir guruhga masalaga qarama-qarshi nuqtai nazarda bo'lgan o'quvchilarni kiritishi mumkin. Natijada masalani yechish jarayonidagi muxokama jonli va qiziqarli chiqadi. Yoki aksincha, a'zolari bir soxaga qiziqishlari bo'lgan tavsirlanuvchiga mogen guruhlarni tuzish ham mumkin. Quyida sinf o'quvchilarni tez va qiziqarli tarzda kichik guruhlarga bo'lishy o'llaridan bir nechtasini keltirib o'tamiz. Ushbu usullar sinfni har birida 6 tadan o'quvchi bo'lgan 6ta kichik guruhlarga bo'lishga imkon beradi. Guruhdagi o'quvchilar sinfini 5,7 yoki 8taga o'zgartirib, sinfni 5,7 yoki 8ta guruhga ajratish ham mumkin: qog'ozning kichik bo'laklariga A1,A2,A3,A4,A5,A6,B1,B2,B3,...vaxokozo belgilarni yozing. Stollarni A,B,V,G,D,Yedeb belgilang. SHundan so'ng qog'ozlarni ishtirokchilarga (o'quvchilarga) tarqating va unda yozilgan harfli stol atrofiga o'tirishni tavsiyaeting. 6ta rasm tayyorlang va har birini 6ta bo'lakka bo'ling. Bo'lakchalarni aralashtirib stol ustiga qo'ying va ishtirokchidan (o'quvchidan) bittadan bo'lakchani tanlab olishni iltimos qiling. Shundan so'ng o'quvchilar bo'lakchalarni birlashtirib, yaxlit rasmni xosil qilishlari va bitta stol atrofiga o'tirishlari kerak bo'ladi.

Oltita ranglardan 6 ta qizil, 6 ta oq, 6 ta qora, 6 ta sariq, 6 ta ko'k, 6 ta yashil jami 36 ta kartochka tayyorlang. Sinfidagi o'quvchilarning har biri o'ziga yoqan rangli kartochkani tanlab oladi va bir xil rangli kartochkani olgan o'quvchilar bitta stol atrofiga o'tirishadi. Barcha o'quvchilar 1,2,3,4,5,6 raqamlar bo'yicha tartib bilan sanalishadi. SHundan so'ng 1 raqamlilar bitta guruhga, 2 raqamlilar ikkinchi guruhga va xokazo birlashishadi. O'qituvchi biror bir belgi bo'yicha jamlangan predmetlar nomi yozilgan yoki rasmlar tushirilgan kartochkalarni oldindan tayyorlaydi. Masalan: daraxtlar-olma, olcha, o'rik, nok, xurmo, shaftoli; gullar-lola, atirgul, nartsiss, gladiolus, chinnigul, boychechak; idish-tovolar-qozon, choynak, piyola, likopcha, qoshiq, cho'mich va xokazo. O'quvchilar kartochkalarni tanlaydilar va belgilar bo'yicha (daraxtlar, gullar, idish-tovolar va xokazo) buyrularga birlashadilar. Informatika fanini o'qitishda asosiy quyidagi o'qish shakllari foydalanaladi: ilmiylik; sistemali va izchil bayon qilishdir. tushunarlilik; ko'rgazmalilik; nazariyaning amaliy ot bilan bog'lanishi; faollik. Bilimlarni mustahkam o'zlashtirish Ilmiylik Ilmiylik o'rganilayotgan masalalarni yuzaki qarash yoki unga oid ma'lumotlar soni bilan emas, balki masalaning mohiyatiga chuqur kirib boorish bilan belgilanadi. O'quvchilarga yetkazilayotgan barcha bilimlar, ma'lumotlar to'g'ri bo'lib, zamonaviy fan nazariyasiga muvofiq kelishi lozim. Informatika-tez rivojlanib borayotgan fan Keyingi o'n yilichida informatikada juda ko'p yangi tushunchalar, yangi nazariyalar paydo bo'ldi, yangi EHMlar va ularning qurilmalari yaratildi. Shuning uchun o'quv kursining mazmuni va tuzilishi doimo

Yangilanib turishi kerak. Informatika kursi qanchalik elementar bo'lmasin, uhar doimo ilmiy bo'lishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M.Aripov, M. Muhammadiyev. Informatika, informasion texnologiyalar. Darslik. TTDYuI, 2004 y.
2. M.Mamarajabov, S.Tursunov. Kompyuter grafikasi va Web-dizayn. Darslik. T.: "Cho'lpon", 2013 y.
3. U. Yuldashev, M. Mamarajabov, S.Tursunov. Pedagogik Web-dizayn. O'quv qo'llanma. T. "Vorisi", 2013 y.
4. M.Aripov, M.Fayziyeva, S.Dottayev. Web texnologiyalar. O'quv qo'llanma. T.: "Faylasuflar jamiyati", 2013 y.
5. B.Mo'minov. Informatika. O'quv qo'llanma. T.: "Tafakkur-bo'stoni", 2014 y.